AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de

افغان جرمن آنلاین

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۵/۰۱/۳۰

د جورج فوستر یون لیک: له بنګاله تر لندن سفر
(۱۲)

وزیر د خپلو پلانونو د بریالیتوب او یا د خپل قدرت د پراخولو لپاره د ډهلي په دربار ډېر نـهٔ لګوله. خو د خپل یو غوره او معتمد خدمتګار (الیچ خان) [1] له لارې یې په دربار کې حضور درلود. الیچ خان به مناسبو مواقعو کې پادشاه ته د تحایفو د وړاندې کولو له لارې پادشاه خوشحاله ساتـهٔ او له دې لارې بریالی سو چې هغه ځمکې چې مخکې وزیر نیولې وې او یا یې د نیولو تکل درلود، په رسمیت وپېژني. خو ددې ټکي یادول اړین دي چې دغسې سرچینو ته لاسرسی چې تل خوځند ول له ضعیفي منبعي سرچینه اخلي او ددغـهٔ واکمن موخې ورځخه نه ترلاسه کېدې.

د انګلیس د دولت او د وزیر تر منځ د وروستي ځانګړي تړون د عناصرو د هر اړخیزو پوهېدو لپاره اړینه ده په دې ټکي ټینګار وسي چې شاه علم ته د ټاکل سوي قلمرو له وتلو وروسته د هغو ځمکو حقوق د انګلیس دولت ته ورسېدل. د اګرې په شاوخوا کې له مرهټه وو سره د پاد شاه له اتحاد وروسته هغه مجبور سو چې د (کوره) او د کره اړوندې سیمې په رسمي ډول ور وسپاري. دغه امتیاز چې داسې قدرت ته ورکړل سوی وو چې د بنګال ګټو ته ګواښ انګېرل کېدهٔ د انګلیس دولت ته دا منطق ورکړ چې په یاد تخلیه سوي قلمرو باندې هم د سوبې د حقوقو پر بنسټ او هم د مسؤولانه حکومت د حکم پر بنسټ کنټرول ولري. وزیر چې په اکراه او زړهٔ نازړهٔ توګه دغه امتیاز ورکړی وو د شاه له وتلو وروسته ددغو ځمکو د بیرته د تر لاسه کولو لپاره خپله خالصانه لېوالتیا وښوده او د وزیر دغه غوښتنه د خاصو شرایطو په منلو سره ومنل سوه. [2]

---

[1] - Ellich Khan

[2] - د ۱۷۷۳ز کال تړون لږ اهمیت لري او که د ورپسې کال جدي ملاحظات نهٔ وای رامنځته سوي نو نهٔ مې غوښتل چې د لوستونکي پر اوږو جزییات یې وربار کړم. په دې تړون کې راغلي دي: « په هغه تړون کې چې د ۱۷۶۵ز کال د آګست د میاشت په ۱۶ نېټې د شرکت او وزیر ترمنځ په الله آباد کې لاسلیک سو اشاره سوې چې د کوره او الله آباد سیمې د اعلیحضرت د لګښتونو لپاره ځانګړې سوي دي. خو له دې چې اعلیحضرت ددغو سیمو کنټرول خوشې کړی او ان یو سند یې ورکړی چې د کوره او کره په اړوند یې مرهټه وو ته ورکړی دئ چې وزیر او انګلیسي شرکت ته یې سخت تاوان رسولی او د تړون له مفادو سره په ټکر کې وو. په پای کې اعلیحضرت ددغو سیمو په اړه خپله ادعا اخیستې او دا سیمې یې شرکت ته ورکړې چې په لومړیو کې ورکړل سوې وې. له دې کبله موافقت کېږي چې یادې سیمې دې د لاندې شرایطو تر سیوري لاندې وزیر ته وروګرځول سي او هغه ته دې اجازه ورکړل سي چې کوره، کره او الله آباد هماغسې ددهٔ په اختیار کې ورکړل سي چې د اودې ولایت او نورې سیمې یې په اختیار کې دي. هغه به په یادو سیمو کې تر هېڅ شرایطو او پلمې لاندې د شرکت او یا د انګلیس د مشرانو له لوري له کوم خنډ سره مخامخ نه سي او د ټاکل

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د بنارس د کنفرانس په ترڅ کې هوکړه وسوه چې وزیر به د بلوَنت سینګهـ د ځای ناستي یعنی د هغهٔ د زوی چیت سینګهـ ملاتړ وکړي ترڅو پر بنارس او اړوندو سیمو یې کنترول ولري. وزیر دا پرېکړه په اکراه ومنله او له ځانه یې د نارضایتی د پام وړ نښې څرګندې کړې. د وزیر د اکراه دلیل ددې لپاره نـهٔ وو چې ددهٔ ځمکې له لاسه تللي دي بلکه وزیر په دې ناراضي وو چې چیت سینګهـ یې خپل مستقیم ګوډاګی ګڼـهٔ او اوس یو باندنی د هغهٔ استازیتوب کوي. وزیر په دې باور وو چې د باندنیو دا ډول ملاتړ کولی سي د یوهٔ پیاوړي رژیم تر سیوري لاندې د مسلمانانو تر لاس لاندې د ځمکوالو اغیز لږ او یا یې بیخي ورڅخه لیرې کړي. که څه هم شجاع الدوله د خپلو هیوادوالو په منځ کې د ظریفو آدابو په لرلو او په ښه چلند او ښکلو جامو شهرت درلود بیا یې هم ونـهٔ سوای کولی په خپل حضور کې د چیت سینګهـ پر وړاندې د انګلیس د بولندوی پر ټینګار خپله نا امیدي پټه کړي. خو له دې سره سره د وزیر ټول فکر پر هغو پلانونو متمرکز وو [3] چې ددهٔ په پلانونو کې یې اهمیت درلود او ان که ددهٔ خښنم نور هم شدید سوی وای بیا به یې هم د خپلو موخو لپاره څه نه ول ویلي.
وزیر په خپل قلمرو کې د انګلیسي سوداګرو او د هغوی د استازو د استوګنې او یا د سوداګرۍ د ترسره کولو د اغیزمنې مخنیوۍ لپاره له بنګال او اروپا څخه پر وارداتي توکو باندې د لوړو ګمرکي تعرفو د لګولو مجوز تر لاسه کړ. وزیر هغه زبېښاک ګر یا استثمارګرانه انحصار چې په بنګال کې د شرق الهند د کمپنۍ عواملو رامنځته کړی وو لیدلی وو او متوجه سو چې پر سیمې باندې ډېرې بدبختۍ او ناورینونه چې راغلي دي کیدای سي پر سوداګرۍ باندې د اروپا تسلط ته نسبت ورکړل سي. دا سوداګري په داسې شرایطو تر سره کېـدهٔ چې تر ډېره د اروپایانو په ګټه وو او تقریباً هر سوداګر یې مجبور کاوهٔ چې د خپلو ګټو د ساتنې لپاره اروپایي

سویو پیسو له اندازې په استثناء چې اوس ټاکل سوي دي هیڅ ډول ذکر او یا غوښتنه د هیڅ شي لپاره چې په کوم دلیل د پرداخت وړ وي هغه ته ورنه کړل سي. ددغه تړون رعایت به د انګلیسي ریيسانو، د شورا دغړو او د کمپنۍ له لوري وسي او له هغه نقض او انحراف به مجاز نه وي.لیکوال

شرايط

دی مؤظف دئ چې کمپنۍ ته پینځوس لکه سیکه Sicca روپۍ د هغهٔ پولي ارزښت له مخې ورکړي چې د اودې په ولایت کې چلیږي.	۵۰،۰۰،۰۰۰
په نغدو	۲۰،۰۰،۰۰۰
له یادې سوې نیټې دوه کاله وروسته – یعنی په لومړي کال	۱۵،۰۰،۰۰۰
دوهم کال	۱۵،۰۰،۰۰۰
سیکه روپۍ	۵۰،۰۰،۰۰۰

د هغو تادیاتو لپاره چې وزیر یې د شرکت ځواکونو ته چې ممکن وزیر ته د مرستې لپاره ولېږل سي په هغوی کې د هر ډول احتمالي اختلاف د مخنیوۍ لپاره توافق سوی چې د اودې د ایالات د پولي واحد پر بنسټ دې د یوې لیوال لګښت په میاشت کې دوه لکه او لس زره سیکه روپۍ محاسبه سي. د "لیوا" اصطلاح په لاندې ډول تعریف کیږي:

دوه اروپایي کنډکونه

د سپاهیانو شپږ کنډکونه او

د توپچي ځواک یوه قطعه

په یادو سویو ځواکونو پورې اړوند لګښتونه له هغې شیبې وروسته د وزیر له پلوه چمتو کېږي کله چې دا ځواکونه د ایالت له سرحده واوړي. ددې ترڅنګ له یاد سوي مبلغ څخه پورته به بله هېڅ ډول مطالبه له وزیر څخه ونهٔ سي. په هغه صورت کې چې که شرکت او انګلیس مشران د وزیر ځواکونو ته اړتیا ولري نو هغوی به هم په عین بنه لګښتونه پر غاړه واخلي.

د دواړو خواوو له پلوه د ۱۷۷۳ز کال د سپتمبر په ۷ نېټه په لاسلیک، مهر ، مومیایي او سوګند رسمي سو. - لیکوال

[3] - د روهیلکند د نیولو لپاره د سرتېرو ټولول- لیکوال

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

هویت تر لاسه کړي. راپورونه وايي کله چې شجاع الدوله یوه انګلیسي سوداګر ته خپل قلمرو ته د ننوتلو اجازه ورکړه هغه یوه پولي انګیزه وړاندې کړه غوره یې وبلله چې دداسي سیستم له معرفي څخه ډډه وکړي چې له سره تر پایه د سوداګرۍ د اصولو لپاره مضر دئ.

د بنارس له تړون وروسته وزیر په دوآب کې د مرهټه وو د ګارنیزیون پر وړاندې برید پیل کړ او په بریالیتوب سره یې له دې ځایه وشړل او د خپلو سوبو لمنه یې لویدیځ لور ته د (جنفي) [4] تر کلا پورې پراخه کړه. له دې چې د مرهټه وو د لښکر اصلي بدنه دکن ته لېږدېدلي وه په دو آب کې د خپلو ښتمنیو د دفاع لپاره یې کافي ځواکونه نـهٔ ول پرېښي او هماغه ول چې له کوم مقاومت پرته د وزیر لاس ته ولوېدل. ددغـهٔ لښکر- لېږد په اوږدو کې د نوي لاس ته راغلي قلمرو د پام وړ برخه مخکې د فرخ آباد په مشر په (احمد خان بنګویه) [5]پورې اړه درلوده چې ځوان مظفر جنګ د هغـهٔ ځای ناستی سوی وو، احمد خان بنګویه، مظفر جنګ د خپل زوی په توګه لوی کړی او منلی وو. مرهټه وو په چټکۍ سره مظفر جنګ له خپلو ارزښتناکو سیمو څخه بې برخې کړ. وزیر په دو آب کې د خپل لښکر- لېږد په لړ کې د فرخ آباد د پټهانانو د ناپیيلتوب د تضمین لپاره ژمنه کړې وه چې د مرهټه وو د اخراج په صورت کې به ټولې هغه ځمکې چې د احمد خان بنګویه په اختیار کې وې هغه به مظفر جنګ ته بېـرته ورکړي.

په تړون کې راغلي چې : « زما او زما د نیکونو او د مفظرجنګ ترمنځ د لرغوني دوستۍ په رڼا کې زه هغه د خپل زوی په توګه په خپل غېـږ کې نیسم. د الله تعالی په مهربانۍ او عنایت به د هغـهٔ په ګټه عمل وکړم او د هغـهٔ د دوستانو او دښمنانو په چارو کې به د خپلو چارو په شان چلند وکړم. موږ ژمنه کوو چې د ځان او د خپلو بچیانو لپاره تر وروستۍ سلګۍ پورې پاتې سو. په الله متعال، پیامبر او قرآن عظیم الشان سوګند کوم چې هېڅکله به په دې تړون کې بدلون رانولم او ورڅخه به ونـهٔ وځم په دې شرط چې زما ګران مظفر جنګ هم له خپله اړخه دغه تړون ته ژمن وي. د خدای په لطف سره هر کله چې په مرهټه وو باندې سوبه ترلاسه سوه او له هېـواده وایستل سول، زما دښمنان وایستل سول نو زه به ټولې هغه ځمکې چې مخکې یې په مفظر جنګ پورې اړه لرله خپل ګران زوی مظفر جنګ ته بېـرته وسپارم. د تړون نیټه په مسیحي دوران د ۱۷۷۴ کال د جنورۍ له میاشتي سره سمون خوري. »

شجاع الدوله په بریالیتوب سره وکولی سول چې مرهټه د بنګښ له سیمي څخه وشړي. خو له مظفر جنګ سره د تړون د شرایطو پر بنسټ یې عمل ونـهٔ کړ. سره له دې چې د مرهټه وو له بریالي کمپاین وروسته یې یو شمېـر پیسي ورکړي خو هیڅ یوه ځمکه یې بېـرته مظفرجنګ ته ورنـهٔ کړه چې په تړون کې یې یادونه سوې وه.

[4] - Fort of Jaunfy : جنفي د کلپي Kalpy د سیمي په لویدیځې انتها کې ده. وګورئ د رېنل نقشه- لیکوال

[5] - Ahmed Khan Bunguih

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

د وزير پخوانی جاه طلبۍ خپل ثمر ورکړ او اوس يې مخ بربنډ سو : وزير د روهيلکنډ په نيولو کې د انګليس له دولت څخه د مرستندوی وسله وال ځواک په قالب کې د مرستي غوښتنه وکړه. وزير مدعي سو چي سيمه ييزو مشرانو ددهٔ پر وړاندې په خپلو ژمنو عمل نـهٔ دئ کړی او تل مدام ددهٔ د اصل او نسب دښمنان ول. داسي ښکاري چي د انګليس دولت د وزير ددغسي غوښتني په اړه وارخطا سوی دئ. هغوی د ليرې پرتو سيمو له جنګياليو وګړو سره د لاس او ګريوان کيدلو خطر تشخيص کړی وو او دداسي ملت پر ضد چي پر هغوی يې ظلم نـهٔ وو کړی د توجيه په لټه کې سو. د څو ورځو نامشخص بحث وروسته يې پرېکړه وکړه چي پر خبرو اترو دې بشپړ ځار د اودې ګورنر ته وسپاري. هغه هم دغسي يوې ليرې پرتي سيمي ته د انګليسانو د پوځي هڅو د پراختيا لپاره خپله ناليـوالتيا څرګنده کړه او توصيه يې وکړه چي د لازم ملاتړ لپاره دې زښت ډېر پام وسي چي احتمالاً وزير به اړ کړي چي خپله غوښتنه بيرته واخلي. د همدې توصيې په رڼا کې وزير ته د روهيلکنډ د سيمي د نيولو د آسانتيا لپاره د يوې انګليسي ليوا وړانديز وسو خو شرط يې دا وو چي د عملياتو له پای ته رسېدلو وروسته دې وزير د شرق الهند کمپنۍ ته څلور لکه روپۍ ورکړي او ورسره دې د مياشتي دوه لکه روپۍ سبسايدي تر هغې مودې پورې وسپاري چي انګليس ځواکونه د هغـهٔ په قلمرو کې وي. د دولت اقدامات په دې معنی نـهٔ دي چي وزير به ددغو شرايطو له منلو څخه ډډه وکړي. په پټنا کې فابريکې ته امر صادر او ويل سوي ول چي په دې سيمه کې د يوې ليوا فعاليت پرته له دې چي د شرکت له رياست سره دې کوم اضافي ارتباط ولري په راتلونکي کې اداره سي. وزير هم له همدغه اقدام څخه خبر کړل سو. وزير چي په خپلو پلانونو کې تر ملاتړ لاندې ونيول سو خپل پلانونه يې په ډېرې چټکۍ سره تر سره کړل. سره له دې چي ګورنر شورى ته د نوامبر د مياشتي تر وروستيو پورې د روهليکنډ په هکله د وزير موخې بربنډې نـهٔ کړې خو ليوا په جنورۍ کې وخوځېده او ددريو مياشتو [6] په لنډه موده کې روهيليه وو د خپل قلمرو په زړه کې د يوې برخه ليک جوړوونکي جګړې په ترڅ کې بشپړه ماته وخوړله. د روهيليه وو تقريباً پينځه زره تنه ووژل او ټپيان سول. خو دا ماته ددوی د مشر په وژلو سره غير قابل جبران سوه چي د جګړې په ډګر کې ووژل سو. سره له دې چي حافظ رحمت خان د خپل آرمان لپاره جګړه وکړه خو د ښـهٔ او نرم برخليک لياقت يې درلود. هغه هـڅکله د انګليسانو پر وړاندې دښمني نـهٔ درلوده او په ډېرو سختو شيبو کې يې د شجاع الدوله ملاتړ کاوه.[7]

له نښتي وروسته، فيض الله خان د ماتي خوړلي لښکر د لوی شمېـر په ملتيا (لال دونګ) [8] ته په شا سو او همدلته يې د يوې ستوغي غونډۍ په ډډه کې خپلې پوستې واچولې. وزير د انګليسي ليوا په ملتيا د روهيليه وو مورچلونه کلابند کړل. روهيليان چې د خپلو محدودو او ناسالمو شرايطو له کبله له شديدو سختيو سره مخامخ

---

[6] - دا جګړه د ۱۷۷۴ز کال د اپريل د مياشتي په ۲۳ نېټې د تيسنه Tessunah کلي ته نېږدې پېښ سوه. وګورئ د رېنل نقشه- ليکوال

[7] - شجاع الدوله د بوکسار له جګړې وروسته له خپلې کورنۍ سره په روهيلکنډ کې پناه اخيستې وه. - ليکوال

[8] - د روهيلکند شمالي حد- ليکوال

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

ول او دداسي يوهٔ مشر تر مشرى لاندې ول چې پوځي مهارتونه يې نـهٔ درلودل د بيرته استوګن کېدلو لپاره يې د انګليسانو بولندوى ته صميمانه شرايط وړاندې کړل. له اوږدو خبرو اترو وروسته هغه وزير ته قناعت ورکړ چې فيض الله خوشي کړي او په روهيلکنډ کې دې ورته يوه خاصه ځمکه ورکړي. له نښتې مخکې دغه مشر د رامپور جاګير د پينځو لکو روپيو په ارزښت په واک کې درلود. خو دغه قرارداد [9] ورته د پينځلس لکه روپيو مالياتي عايد او د روهيلکنډ د بيرورو يا حاصلخيزې ځمکې کنترول په لاس کې ورکړ.

نور بيا

د خبرو له برياليو پای ته رسېدلو وروسته...

قدرمنو لوستونکو! د ښاغلي رحمت آريا د آرشيف: لينک

---

[9] - زما د او فيض الله خان تر منځ دوستي رامنځته سوې ده. په دې وسيلې هغهٔ ته رامپور او ځو نورې اړوندې سيمې چې ټولټال په کلني ډول سره ۱۴ لکه او ۷۵۶۰۰ روپۍ حاصل لري ورکوم. برسيره پر دې دستور ورکوم چې فيض الله خان په هېڅ صورت او هېڅ وخت کې له ۵۰۰۰ تنو پورته سرتيري نهٔ سي استخدام کولی. زه ژمنه کوم چې تل به په هر ډول شرايطو کې د فيض الله خان احترام ولرم او د هغهٔ له حيثيت څخه به دفاع وکړم او ددهٔ په ګټه به کار وکړم په دې شرط چې نوموړی صرفاً زما ملاتړ وکړي او موافقت وکړي چې منحصراً دې له انګليسانو سره مکاتبه وکړي. موږ ګډ دوستان او دښمنان لرو. فيض الله خان به د خپل ظرفيت پر بنسټ له ۲۰۰۰ تر ۳۰۰۰ تنو پورې سرتېري زما په اختيار کې راکړي. که زه کوم سفر پيل کوم او يا په خپل قلمرو کې بلې هرې سيمې ته ځم نو فيض الله خان به زما ملتيا کوي. دې ټکي ته په پاملرنې سره چې دهٔ ته د يوهٔ محدود شمير ځواک د لرلو اجازه ورکړل سوې ده خو ښايي دی به ونهٔ سي کولی ټول يې په يوهٔ ډګر کې ځای پر ځای کړي. په داسې حالت کې به زه ورته له ۲۰۰۰ تر ۴۰۰۰ تنو پورې سرتيري اختصاص کړم تر څو په دې ډاډه سم چې دی کولی سي په مناسب وقار او درنښت له ما سره يو ځای سي او ددغو اضافي سرتېرو لګښت به زه برابر کړم. د پورتنيو ملاحظاتو پر بنسټ زه په دې وسيلې موافقت کوم چې له فيض الله سره په بل هېواد کې توافق وکړم او ددهٔ د ګټو ملاتړ ته ژمن يم. که هغه ددې تړون په ساتنې کې ثابت قدمه پاتې سي نو د خدای په لطف به د هغه سوکالي او ګټه تل مدام په خپلو لومړيتوبونو کې ولرم. هغه دنده لري چې ډاډمن سي چې ټول روهيليان د ګنګا له سيند څخه اوړي. ددغو شرايطو د تحقق لپاره دا تړون په قرآن عظيم الشأن، خدای او پيامبرانو يې د شاهد په توګه له سوګند وروسته لاسليک سوی دئ.

د بنګال ۱۷۷۴ز کال له آرشف څخه اخيستل سوې | د ډګروال چمپين مهر | هجري ، ۱۱۸۸ رجب
اکتوبر ۱۷۷۴ز

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ